

KANCELARIA SENATU

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI I KORESPONDENCJI

Warszawa, dnia 30 maja 2018 r.

BADK.DPK.133.36.18 MKo

P9-13/18

Nr: 33282/3	Data wpływu petycji 3 kwietnia 2018 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 28 maja 2018 r.

ODSZKODOWANIE I ZADOŚĆUCZYNIENIE

TEMAT

**DZIAŁACZE OPOZYCJI ANTYKOMUNISTYCZNEJ ORAZ
OSOBY REPRESJONOWANE Z POWODÓW POLITYCZNYCH**

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna.

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej i osobach represjonowanych z powodów politycznych, w celu przyznania osobom wymienionym w ustawie odszkodowania i zadośćuczynienia za poniesioną szkodę i doznaną krzywdę, wynikłe z represji za ich działalność.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji – legitymujący się statusem osoby represjonowanej z powodów politycznych – jest zdania, że powinien mieć prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa za doznaną krzywdę wynikłą z represji za działalność od 1964 r. Podnosi, że obowiązująca ustawa, ani inny akt prawny, nie daje mu takiej możliwości.

W celu realizacji postulatu petycji autor wnosi o dodanie do ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej (...) art. 10a o następującej treści:

„1. Osobie o potwierdzonym statusie działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych na podstawie niniejszej ustawy przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z represji za działalność, o której mowa w art. 2 i art. 3 tej ustawy, chyba że z tego tytułu otrzymała już uprzednio te świadczenia na podstawie innych ustaw.

2. W razie śmierci tej osoby uprawnienie to przechodzi na małżonka, dzieci i rodziców. W postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie mają odpowiednie zastosowanie przepisy rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego, z wyjątkiem art. 555.”

W uzasadnieniu petycji autor opisuje swoją historię zawodową. Podkreśla, że wykonywał trzy zawody prawnicze tj. był prokuratorem wojskowym, obrońcą wojskowym oraz radcą prawnym. Wykonując od 1964 r. zawód prokuratora wojskowego nie krył katolickiego światopoglądu i publicznie deklarował się jako katolik, to doprowadziło do uznania przez władze wojskowe, że nie może sprawować funkcji prokuratora wojskowego. Jednocześnie pozbawiono go planowanego awansowania na stopień majora. Służba wojskowa w ciągłym stresie przed zwolnieniem i wydaleniem z wojska, tłumaczenie i rozmowy w związku z apartyjnością, wywołały problemy ze zdrowiem. Następstwem tych problemów było uznanie autora petycji, przez Komisję Lekarską, za niezdolnego do służby wojskowej.

Od 1981 r. wnoszący petycję wykonywał zawód obrońcy wojskowego. Podczas wypełniania obowiązków, jednoznacznie opowiadał się przeciwko stanowi wojennemu. Jego

aktywna obrona internowanych i karanych przez kolegia ds. wykroczeń, w powiązaniu z krokami o charakterze humanitarnym wobec tymczasowo aresztowanych, doprowadziły do skreślenia go z listy obrońców wojskowych przez Prezesa Izby Wojskowej Sądu Najwyższego. W uzasadnieniu zarządzenia o skreśleniu z listy podano, że nie dawał rękojmi do wykonywania funkcji obrońcy wojskowego. Takie uzasadnienie zarządzenia, nie pozwoliło zainteresowanemu w późniejszym okresie podjąć pracy w adwokaturze.

Autor petycji wskazuje, że w czasach PRL oczywistością było posiadanie legitymacji partyjnej przez oficera Ludowego Wojska Polskiego, zwłaszcza zaś przez prokuratora wojskowego. W uzasadnieniu petycji podnosi, że nigdy nie był członkiem PZPR ani żadnej innej partii. Represje których doznał w istotny sposób ograniczyły jego aktywność zawodową, pozbawiły uzyskania wyższego stopnia wojskowego oraz w realny sposób przełożyły się również na wysokość świadczenia emerytalno-rentowego.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (Dz. U. z 2018 r., poz. 690) reguluje m.in. zasady nabywania statusu działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych, zasady przyznawania świadczenia pieniężnego i pomocy pieniężnej osobom określonym w ustawie.

Działaczem opozycji antykomunistycznej jest osoba, która w okresie od 1 stycznia 1956 r. do 4 czerwca 1989 r., łącznie przez co najmniej 12 miesięcy prowadziła, w ramach struktur zorganizowanych lub we współpracy z nimi, zagrożoną odpowiedzialnością karną, działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania politycznych praw człowieka w Polsce.

Osobą represjonowaną z powodów politycznych jest osoba, która w okresie od 1 stycznia 1956 r. do 31 lipca 1990 r. z tytułu działalności na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania politycznych praw człowieka w Polsce

- przebywała w:

a) więzieniu lub innym miejscu odosobnienia na terytorium Polski na mocy wyroku wydanego w latach 1956-1989 albo bez wyroku jednorazowo przez okres dłuższy niż 48 godzin lub wielokrotnie przez łączny okres dłuższy niż 30 dni,

b) ośrodka odosobnienia na mocy art. 42 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. poz. 154, ze zm.),

- przez okres powyżej 30 dni pełniły zasadniczą służbę wojskową lub czynną służbę

wojskową w ramach ćwiczeń wojskowych, do której odbycia została powołana z przyczyn politycznych za jej działalność,

- brała udział w wystąpieniu wolnościowym na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania praw człowieka i w związku z tym:

- a) na skutek działania, w tym niejawnego, wojska, milicji lub organów bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2016 r. poz. 1575 ze zm.), zwanych dalej „organami bezpieczeństwa państwa”, poniosła śmierć, doznała uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia na okres dłuższy niż 7 dni,

- b) była inwigilowana przez organy bezpieczeństwa państwa i podjęto wobec niej bezprawne działanie polegające na popełnieniu na jej szkodę przestępstwa lub wykroczenia,

- c) była pozbawiona możliwości wykonywania swojego zawodu,

- d) została z nią rozwiązana umowa o pracę,

- e) została relegowana z uczelni wyższej lub innej szkoły,

- f) była objęta zakazem publikacji przez Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, wojewódzki lub miejski urząd kontroli prasy, publikacji i widowisk albo Główny Urząd Kontroli Publikacji i Widowisk lub okręgowy urząd kontroli publikacji i widowisk przez okres dłuższy niż jeden rok;

- była poszukiwana listem gończym, oskarżona lub skazana za popełnienie przestępstwa lub wielokrotnie skazywana za popełnienie wykroczenia, za działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania praw człowieka.

Zgodnie z art. 7 ustawy prawo do świadczenia pieniężnego i pomocy pieniężnej przysługuje działaczowi opozycji lub represjonowanemu z powodów politycznych o potwierdzonym statusie działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych, zwanych dalej „osobą uprawnioną”. Świadczenie pieniężne i pomoc pieniężną przyznaje, w drodze decyzji administracyjnej, Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, na wniosek uprawnionego (art. 8).

Świadczenie pieniężne przyznawane jest w kwocie 402,72 zł. miesięcznie. Kwota ta ulega podwyższeniu przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji emerytur i rent – od miesiąca w którym jest prowadzona waloryzacja.

Pomoc pieniężna może być przyznana osobom uprawnionym znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej lub w związku z zaistnieniem zdarzeń losowych. Pomoc pieniężna może być przyznana w szczególności na pokrycie kosztów: zakupu wózka

inwalidzkiego, zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, zakupu przedmiotów ortopedycznych, dostosowanie pomieszczeń mieszkalnych do rodzaju inwalidztwa, opłacania pomocy pielęgnacyjnej.

Osobie uprawnionej przysługuje prawo pierwszeństwa do środowiskowej opieki socjalnej, w tym w uzyskaniu miejsca w domu pomocy społecznej. Jednocześnie samorząd terytorialny może udzielać pomocy osobom uprawnionym, w zakresie udogodnień komunikacyjnych, świadczeń mieszkaniowych, kulturalnych, zdrowotnych i oświatowych.

Ustawa z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2017 r., poz. 1987 ze zm.), uznaje za nieważne orzeczenia wydane przez polskie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub przez organy pozasądowe w okresie od rozpoczęcia ich działalności na ziemiach polskich, poczynwszy od 1 stycznia 1944 r. do 31 grudnia 1989 r., jeżeli czyn zarzucony lub przypisany był związany z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego albo orzeczenie wydano z powodu takiej działalności, jak również orzeczenia wydane za opór przeciwko kolektywizacji wsi oraz obowiązkowym dostawom (art. 1 ust. 1).

Na mocy art. 8 ust. 1 ustawy osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia albo wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznana krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia albo decyzji. W razie śmierci tej osoby uprawnienie to przechodzi na małżonka, dzieci i rodziców.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Marszałek Senatu 10 czerwca 2016 r. przekazał do łaski marszałkowskiej uchwałę Senatu w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (druk sejmowy nr 665). Projekt ustawy przewidywał poszerzenie m.in zakresu podmiotowego ustawy. W art. 8b zaproponowano, aby osobie o potwierdzonym statusie działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych przysługiwało od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznana krzywdę, wynikłe z działalności lub represji.

Sejmowa Podkomisja powołana przy Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka po rozpatrzeniu senackiego projektu ustawy przedstawiła sprawozdanie, w którym zaproponowała wykreślenie z projektu ustawy art. 8b. Prace nad projektem ustawy nie zostały zakończone.

Marszałek Senatu 10 listopada 2017 r. przekazał do łaski marszałkowskiej uchwałę Senatu w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (druk sejmowy 2063). Projekt ustawy zawierał nowy art. 8c, zgodnie z którym osobie o potwierdzonym statusie działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z działalności lub represji, o których mowa w tej ustawie.

Senat RP 8 marca 2018 r. po rozpatrzeniu uchwalonej przez Sejm ustawy wprowadził do jej tekstu poprawki, w których m.in. wnioskował o skreślenie art. 8c. Sejm przyjął poprawkę Senatu - art. 8c został skreślony. Prezydent 30 marca 2018 r. podpisał ustawę.

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz